

Raadsvoorstel

Onderwerp Zaakid	Raadsvoorstel Kadernota Meedoen met Meerwaarde 0637536933
Versie	
Auteur	Nieuwlaat S
Gemeentesecretaris	Huykman, B.J.D.
Directeur	Tomassen, J.F.A.
Portefeuillehouder	Wethouder Van Driel
Medeverantwoordelijke(n)	Wethouder Groeneveld

Uiterste behandeldatum (+ reden)	20 januari 2020. De kadernota is verdaagd tot februari 2020. Bij een latere behandeling wordt deze datum niet gehaald.
Programma(s)	Programma 1 Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie
Eerdere besluitvorming	Verdagingsmemo kadernota re-integratie, schuldhulpverlening en armoede en Verdaging van de Kadernota armoede, schuldhulpverlening en re-integratie tot 1 februari 2020 .
Samenvatting	<p>In de kadernota 'Meedoen met Meerwaarde' laten we zien met welke visie we de komende jaren gaan inzetten op de thema's armoede, schulden en re-integratie. Door te kiezen voor maatschappelijk rendement en kritisch te kijken naar waar onze dienstverlening en onze inzet de meeste waarde toevoegt voor de lange termijn.</p> <p>Armoede, schulden en werk zijn thema's die nauw samenhangen met veel andere thema's. Zoals jeugd, gezondheid, huisvesting, onderwijs en economie. Het inzetten op maatschappelijk rendement maakt dat we breed kijken naar de kosten en de baten. We kijken daarbij zowel naar het rendement voor de gemeente als het rendement voor de maatschappij. Inzet van de gemeente leidt bijvoorbeeld tot minder geldzorgen, betere gezondheid, een veiligere leefomgeving of meer kansen voor opgroeiende kinderen. En zo is dit een investering vooral in de kwaliteit van leven van Zoetermeeders.</p> <p>De financiële situatie van de gemeente maakt dat we scherper dan voorheen keuzes moeten maken op welke (klant)groepen we inzetten. Voor re-integratie kijken we niet alleen naar de afstand tot de arbeidsmarkt van iemand, maar ook naar de risico's die ontstaan wanneer we iemand niet ondersteunen en de daarmee oplopende kosten voor de maatschappij. Dit maakt dat we onze dienstverlening kostenbewust gaan inrichten.</p> <p>In deze nota beginnen we met het verschil dat we willen maken</p>

	<p>in Zoetermeer, de zogenaamde impact. Vervolgens zijn deze ambities uitgewerkt in hoe we dit kunnen meten, welke activiteiten aansluiten en welke financiële middelen we hiervoor nodig hebben. Deze volgorde sluit aan bij de nieuwe inzichten die zijn opgedaan binnen de leeragenda van de raad.</p>
Bijlagen	1. Kadernota Meedoen met Meerwaarde

Raadsbesluit 0637536933

Raadsvoorstel Kadernota Meedoen met Meerwaarde

De raad van de gemeente Zoetermeer;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 december 2019

Besluit

1. De Kadernota 'Meedoen met Meerwaarde' vast te stellen met de volgende impactcriteria:
 - a. Iedere inwoner doet mee aan de samenleving;
 - b. Autonome inwoners: meedoen wordt niet beperkt door inkomen;
 - c. Inwoners zijn schulden(zorg)vrij.
2. De volgende outcomecriteria vast te stellen:
 - a. Inwoners van Zoetermeer hebben bestaanszekerheid;
 - b. Stress vanwege schulden neemt af (en de gezondheid neemt toe);
 - c. Meer inwoners hebben werk;
 - d. Meer inwoners leveren een bijdrage aan de samenleving (al dan niet betaald);
 - e. Inclusief ondernemen is vanzelfsprekend.
3. Een andere manier van sturen op het sociaal domein door de raad, namelijk meer op impact en outcome en minder op activiteiten en input.
4. In te zetten op maatschappelijk rendement voor de beleidsthema's armoede, schuldhelpverlening en re-integratie.
5. De keuze voor maatschappelijk rendement te vertalen naar de volgende koerswijzigingen:
 - a. Voor het onderdeel re-integratie de prioritering op klantgroepen uit te werken aan de hand van de criteria afstand tot de arbeidsmarkt én escalatierisico.
 - b. In te zetten op een brede aanpak van armoede door samen te werken met het Rijk, maatschappelijke partners en de samenleving;
 - c. Naast inzet op preventie, ook onderzoek te starten naar het saneren van schulden.
6. In de programmabegroting een splitsing te maken in het budget voor armoede en schulden.
7. De toezeggingen 136 en 158 af te handelen.

Dit besluit treedt in werking twee weken na de bekendmaking daarvan. Tenzij over dit besluit een inleidend verzoek tot het houden van een referendum wordt gedaan.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad op de griffie vult deze datum in

de griffier,

de voorzitter,

drs. R. Blokland MCM

Ch.B. Aptroot

Toelichting

Probleemstelling en kader

Inleiding

De huidige kaders voor schuldhulpverlening, armoede en re-integratie zijn vastgesteld in de jaren 2012 tot 2014. In 2017 zijn de kaders voor schuldhulpverlening verlengd. In de periode erna heeft het college met name ingezet op verbeteracties in de praktijk. De ambitie om steeds meer integraal te werken in het sociaal domein, nieuwe inzichten uit de wetenschap, resultaten uit proeftuinen en de veranderende arbeidsmarkt maken dat er behoefte is aan een nieuw beleidskader.

Beoogd effect

In deze kadernota zijn de volgende impactdoelstellingen als uitgangspunt genomen:

- In Zoetermeer doet iedereen mee;
- Autonome inwoners: meedoen wordt niet beperkt door inkomen;
- Inwoners zijn schulden(zorg)vrij.

Voorstel/keuzemogelijkheden/risico's

Argumenten

1. *Het vaststellen van de impact past bij de kaderstellende rol van de raad*
In de leersessies met de raad is gesproken over de transformatietheorie. In deze sessies is besproken dat het vaststellen van de impact en de outcome aansluit bij de kaderstellende rol van de raad. In de sessies hebben raadsleden aangegeven welke impact en outcome zij willen realiseren. Hetgeen in deze sessies is benoemd is als uitgangspunt genomen bij het verder uitwerken van deze nota.
2. *Het vaststellen van de outcome past bij de kaderstellende rol van de raad*
Zie onderbouwing argument 1.
3. *De toenemende beleidsvrijheid van gemeente vraagt om een andere manier van sturen in het sociaal domein.*
In de leeragenda van de raad is het gegaan over de toenemende beleidsvrijheid van gemeenten in het sociaal domein. Deze toenemende beleidsvrijheid vraagt om een andere manier van sturen. Meer op het verschil dat de raad wil maken, en minder op het behalen van activiteiten. Deze manier van sturen vraagt ook om deels andere indicatoren en meetinstrumenten.
4. *De keuze voor maatschappelijk rendement sluit beter aan op de impactdoelen en de ambitie om het beleid te ontkokeren.*
Het breder benaderen van kosten en opbrengsten bevordert het integraal werken. Zo leiden investeringen vanuit re-integratie ook tot baten bij bijvoorbeeld jeugd, WMO en veiligheid. Bij maatschappelijk rendement wordt gekeken naar hoe de maatschappelijke kosten zich verhouden tot de baten voor de maatschappij. Deze kosten en baten zijn breder dan de kosten en baten voor de gemeente en bevatten ook immateriële baten (zoals een toename van de kwaliteit van leven). En we kijken naar de toegevoegde waarde van onze dienstverlening (wat was er gebeurt als we niets hadden gedaan).

5a De toegevoegde waarde van onze dienstverlening zit vooral bij de klanten waar een hoog risico op escalatie is.

Met escalatierisico bedoelen we dat als we niets doen, de maatschappelijk kosten (inclusief de kosten voor de gemeente) verder oplopen. Op het moment dat we investeren in deze klantgroepen is het maatschappelijk rendement het hoogst.

Afgelopen jaren hebben we vanuit re-integratie met name de focus gelegd op financieel rendement. Dit maakte dat de focus van onze dienstverlening lag bij het (snel) aan het werk krijgen van (kansrijke) klanten en het besparen van uitkeringslasten door fulltime uitstroom. Bovendien lag de focus zo sterk op uitstroom waardoor we ook inwoners ondersteunden die ook zónder extra hulp een grote kans hadden op uitstroom.

Wanneer we de gewenste impact en outcome verbinden aan de keuze om in te zetten voor maatschappelijk rendement (hoog escalatierisico en toegevoegde waarde), dan leidt dit tot andere keuzes over op welke klantgroepen we inzetten.

5b Alleen door samen te werken kunnen we de oorzaken en effecten van armoede terugdringen.

We willen krachten bundelen om met de samenleving, Rijk en partners oplossingen te vinden die de oorzaken en effecten van armoede terugdringen. Dit kan alleen worden bereikt als partijen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen, actief samenwerken en laten zien wat werkt. Bijvoorbeeld een herziening van het toeslagenstelsel. En het ondersteunen van kinderen zodat ze mee kunnen doen in de Alliantie Kinderarmoede.

5c. Het saneren van de schuld levertrust en andere voordelen op voor degene met schulden.

we gaan op zoek naar andere manieren om mensen met schulden beter te ondersteunen. Een van de manieren is het overnemen van schulden door één schuldeiser. Er is sprake van minder stress voor de schuldenaar doordat deze van meerdere schuldeisers naar slechts één schuldeiser gaat: de kredietverlener. Daarnaast kan de schuldenaar gewoon een aanvullende zorgverzekering afsluiten en als hij werk aanvaardt, merkt hij dat direct in zijn portemonnee.

6 Door zichtbaar te maken wat het budget voor armoede- en schuldenbeleid is, is de raad beter in staat te sturen en te monitoren.

In de programmabegroting wordt gerapporteerd op het niveau van doelstelling 1.6 'Voorzien in noodzakelijke middelen van bestaan', dat meer posten omvat dan het armoede- en schuldenbeleid.

Voorgesteld wordt om in het vervolg in de programmabegroting een splitsing te maken in de posten. Zodat helder is: welk bedrag gemeoid is met het armoede- en schuldenbeleid, welk bedrag met uitkeringen levensonderhoud (bijstand) en welk bedrag met overige zaken zoals handhaving.

7. De toezeggingen zijn opgenomen in de kadernota 'Meedoen naar Vermogen'

Bij de eerste rapportage sociaal domein 2019 is gevraagd naar uitstroom in relatie tot de doelstellingen van de gemeente (toezegging 136). In deze nota zijn de impact en outcome doelen opgenomen (hoofdstuk 1). En in hoofdstuk 2 staat opgenomen hoe we dit willen meten. Een van de criteria die we op hebben genomen is 'uitstroom naar (deeltijd)werk'. Hierbij is ook aangegeven dat het belangrijk is om de indicatoren in samenhang te bekijken en om kwalitatief onderzoek te doen.

Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2020 is toegezegd om te bekijken of vaste lasten bij uitkeringsgerechtigden kunnen worden ingehouden om te voorkomen dat zij in de schulden belanden en hun vaste lasten vervolgens niet meer kunnen betalen. In de uitvoeringsagenda (bijlage 1 van de nota) staat opgenomen dat we starten met een pilot 'Ontzorgen en toerusten'.

In deze pilot worden bij vergunninghouders in de eerste 6 maanden de vaste lasten uit de uitkering betaald en worden inwoners zelfredzaam gemaakt.

Kanttekeningen

1. De gemeente heeft deels invloed op het realiseren van de gewenste impact

Het realiseren van grote effecten in de samenleving vraagt vaak om een lange adem voordat effecten zichtbaar zijn. De complexe werkelijkheid maakt ook dat niet alles te vatten is in indicatoren. Effecten kunnen ook veroorzaakt worden door externe, niet beïnvloedbare factoren. Bijvoorbeeld de toename van schulden door het stijgen van de woonlasten. Of de toename van het aantal uitkeringen door een economische crisis.

Bij het benoemen van de impact en outcome doelstellingen is gekeken naar de gewenste situatie op de lange termijn. Hier is bewust niet gekeken naar de haalbaarheid van de doelstellingen. Het gaat om de richting waar we naar toe willen bewegen. Los van de huidige kaders en schotten.

2. De gemeente heeft deels invloed op het realiseren van de gewenste outcome.

Zie kanttekening 1.

3. De indicatoren en de meetinstrumenten om impact en outcome te meten is nog in ontwikkeling

In deze nota doen we een eerste aanzet om te komen tot een nieuwe manier van meten. Aan de hand van Maatschappelijke Kosten Baten Analyses (MKBA) doen we ervaring op hoe we inzichtelijk kunnen maken wat onze inzet bespaart. Het is een complex vraagstuk en vraagt daarom tijd om verder door te ontwikkelen. Tot die tijd nemen we nog geen afscheid van onze huidige indicatoren maar ontwikkelen we ze verder.

4. De maatschappelijk baten leiden niet in alle gevallen tot een baat in de gemeentelijke begroting.

Onder maatschappelijk baten verstaan we ook besparingen op bijvoorbeeld medicatie en medische behandelingen. Deze kosten worden vergoed vanuit de Zorgverzekeraar en leiden daarmee niet tot een financiële baat voor de gemeente. Wel is het beter voor de Nederlandse samenleving en levert het een positieve bijdrage aan de kwaliteit van leven van onze inwoners. Door deze baten meer inzichtelijk te maken willen we in gesprek met betrokken stakeholders over gezamenlijk investeren in maatschappelijk rendement.

5a. Het intensief inzetten op de klantgroepen 2 en 3 maakt dat we minder intensief kunnen inzetten op de klantgroepen 1 en 4.

Onder klantgroep 1 vallen de klanten waarvan de verwachting is dat zij binnen twaalf maanden aan het werk kunnen. Uit het 213a onderzoek naar re-integratie interventies bleek dat de kosten die we op dit moment maken om hen aan het werk te helpen, relatief hoog zijn voor de extra uitstroom die we realiseren. We gaan daarom de komende periode onze dienstverlening voor deze groep anders inrichten.

In klantgroep 4 vallen klanten die vanwege hun leeftijd of lange uitkeringsduur vaak moeilijk aan het werk komen en niet meer gemotiveerd zijn. De kosten om hen (volledig betaald) aan het werk te krijgen kunnen hoger zijn dan de te verwachten maatschappelijke baten. Maar ook hier geldt het principe van maatwerk. Uit de proeftuin 'Aandacht werkt' is gebleken dat werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt alsnog gemotiveerd kunnen worden en zo fulltime of parttime aan het werk kunnen komen.

Financiën

Voor de uitvoering van de kadernota is uitgegaan van de beschikbare middelen in de Programmabegroting 2020-2024 en de Perspectiefnota 2020. In de kadernota worden geen extra middelen aangevraagd. Met het vaststellen van de nota wordt invulling gegeven aan de bezuinigingen.

Controleprotocol

Niet van toepassing.

Samenspraak en Communicatie

In deze kadernota hebben inwoners en maatschappelijke organisaties met ons meegedacht over meedoen, rondkomen, schulden en werken. Dit is gedaan door het organiseren van een Samenspraakbijeenkomst, gesprekken met werkgevers, BOAZ en ervaringsdeskundigen. Het proces en de uitkomsten van de Samenspraak staan opgenomen in bijlage 2.

Na het vaststellen van de nota in het college brengt de Adviesraad Sociaal Domein haar advies uit. Dit advies en de reactie van het college hierop wordt separaat naar de raad verzonden. Dit wordt gedaan voor de behandeling van de kadernota in de raadscommissie.

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

Toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten

In de nota zetten we in op meedoen van alle inwoners. Dit is inclusief de inwoners met een beperking.

Rapportage en evaluatie

We informeren de raad over de voortgang van de uitvoering van de doelstellingen in de Rapportage Sociaal Domein.

Planning

In bijlage 1 is een uitvoeringsagenda opgenomen met de planning van activiteiten op hoofdlijnen.